

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

Redacția
și
administrația
SIBIU
NAGYSZEBEN

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

O primejdie mare.

(*) Limba noastră românească în Ungaria este destul de stricată. Impărțită în tot felul de dialecte, în unele regiuni ea este așa de mult amestecată cu elemente străine, încât, prin impeștrirea ei, are înfățișarea unui câmp acoperit cu pălămidă. Doar pe la margini, pe la poalele Carpaților, începând cu valea Bârsei, trecând peste frumoasa mărginime a Sibiiului și până în spre Orăștie de se mai păstrează o limbă relativ curată. Incolo contactul cu străinii lasă urme, fie în capitalul de cuvinte, fie în pronunțare. Mai ales pronunțarea e adânc primejduită. Lungă și târăgănată sună vorba Românului, așezat pîntre Sașii noștri limfatici. Iar cei de pîntre Săcui sau Unguri, Câmpia, Nordul Sătmărean și Bihorul cu o parte din Moștime au primit, cu totul, uritul accent unguresc, cadența frazei maghiare, asprimea ei așazicând huno-altaică și o mare parte din consonantele lor înmuiate, pe *ty* pe *ny* și pe *gy*, cari ne schimonosesc limba, luându-i armonia și originalitatea.

Acestea cu privire la popor.

În cercurile cărturarilor procesul limbei firește că e altul. Eșiți din popor, cu limba învățată dela părinți, cărturarii noștri își fac educația pe la trei categorii de școli: cei mai mulți la școlile statului, alții la liceele române și foarte puțini la Nemți. Cu excepția celor ieșiți din școlile românești (pîntre cari, considerând rezultatele, în materie de limbă, *nu* vom socoti și gimnaziul din Beiuș), toți câți se ridică pîntre străini, își însușesc, fără să voiască, particularități din graiul neromânesc. Dacă nu altceva, cel puțin în așezarea cuvintelor, adecă în topică, bunii noștri cărturari nu au simțul adevărat al limbii române.

Primejdia e astfel destul de mare. A avea o pătură conducătoare, care în majoritatea ei vorbește stălcit românește, încât s'ar părea că traduce mai mult dintr'o limbă străină, e desigur umilitor. Dar cu gândul ăsta ne-am mai împacă, în fața stărilor politice moștenite. Și ne-am împacă mai ales, pentru că, ori și cum, un progres se resimte. Presa și literatura își fac datoria și efectul. Dela străbaterea ideilor „Junimei” în presa noastră, de la nașterea în mijlocul nostru a unor talente ca Slavici și Coșbuc, combaterea dezastruoaselor influențe străine asupra limbei literare se face pe o linie largă. Tinăra generație e plină de îndemnuri curate și se vede limpede calea pe care trebuie să înainteze.

Alta este însă primejdia cea mare ce se leagă de contactul nostru vecinic cu străinii. Nu atâta limba, cât cugetarea

și simțirea lor ne înspăimântă. Căci influența limbei o vezi îndată și ști până unde se extinde și cu ce mijloace s'o combați, pe când influența cugetării străine, a *mentalității*, e un pericol latent, se furișază pîntre noi, prefăcându-ne sufletul cu încetul.

Din partea Germanilor nu are ce să ne amenințe. Odată cu apunerea epocii absolutismului, s'a stins și influența germană. Nu mai zărim pîntre cărturari nici măcar resturile acelor biurocați români din școala germană, cum erau odinioară funcționarii de pe la diferitele administrații. Și dealfel, generația noastră e cu totul exclusă dela izvoarele culturii germane, căci prin legile școlare mai nouă nici advocații, nici profesorii, nici cei cu alte profesii libere nu pot să existe în Ungaria, dacă au numai diplome germane. Ungaria este ermetic închisă față de universitățile germane și școlile superioare din Cluj și Budapesta sunt prefăcute în fabrici de cultură oficială maghiară.

Aici e punctul dureros.

Din școlile maghiare ies în fiecare an sute de români. Cultura lor este exact aceea a celorlalți cetățeni neromâni. Doisprezece, sau șaisprezece ani în șir, tinerii noștri au stat alături de tinerii maghiari și, într'o limbă străină de a noastră, au ascultat aceeași istorie națională maghiară, aceleași principii de patriotizm, aceleași perorații în jurul ideii de stat. Doisprezece sau șaisprezece ani în șir, ei au dus cu tinerii maghiari aceeași viață socială, au gustat poate aceeași artă și aceeași literatură. În asemenea condiții este o imposibilitate organică aproape, ca să nu se lege de tinerii noștri ceva din moravurile maghiare, ceva din felul lor de a vedea viața și lucrurile din țară. Și iată cum, odată cu cultura maghiară, se strecoară în sufletele noastre tinere nu virus disolvant, neobservat mai întâi, dar care odată ne va putea distruge toate însușirile inerente rasei noastre.

Școala aceasta maghiară, care tinde să ne învețe pe toți a cugeta la o potrivă, este o școală îngustă. Patriotismul exagerat, care exclude din învățământ toleranța față de alte neamuri și care și închide porțile înaintea culturii superioare a popoarelor străine, este o pedecă în calea desvoltării unui popor. Și pedeca aceasta ne apasă și vrea să ne doboare cu atât mai mult că ea se pune cu sistem și cu tendințe bine cumpănite.

Și să nu credeți că rezultatele nu se văd de pe acum. În viața noastră publică întâlnești cărturari, cari îți fac impresia a fi maghiari, știutori de limbă românească. În politica noastră zărești conducători cu temperament curat unguresc și cu gânduri țăr murite la câte-va probleme mărunte. Ceva din faufaronada

și încrederea în sine a kossuthistului de odinioară, ceva din disprețul pentru Nemți și chiar pentru Românul din Țară se simte în rândurile unora, drept urmare a culturii lor consecvent maghiare. Idealismul lor e în continuă descreștere. Și nici nu se poate să fie altfel, când ei își numără pe degete pe toți regii arpadiani și nu cunosc măcar epoca, în care a trăit odată viteazul dela Șalimbăr.

Școala și contactul cu cultura maghiară sunt deci primejdia cea mare, căci ne desnaționalizează mai mult *firea* noastră decât *limba*. În jurul acestei primejdii trebuie să dăm alarmă cât de multă, cercetând mijloacele de împotrivire.

Presa și deputații noștri. Trebuie să relevăm o dilemă, în care se găsește presa față de clubul deputaților noștri. Și o facem cu toată francheta și fără nici un gând jignitor.

Sunt foarte dese cazurile, în cari te simți îndemnat a înregistra câte un zvon, sau a comenta câte un fapt al deputaților și a ajunge la concluzii nefavorabile lor. S'au ivit aceste cazuri mai ales în timpul din urmă, dela intrarea părintelui Lucaciu în parlament încoace. Stăruitoarele zvonuri de *apropiere*, legate de numele părintelui Lucaciu, abținerea ostentativă dela discuții, semnele de șovăire în atitudinea față de guvern, s'ar fi putut discuta în mod academic sau cu patimă chiar.

Dar presa conștientă de chemarea sa, n'a întins vorba asupra tuturor acestora dintr'un sentiment de alt ordin. Ea s'a gândit în primul rând la alegători, la miile acele de suflete cari și-au pus toată încrederea, și toată nădejdea de mai bine în aleșii săi. Datoria presei este de a hrăni această încredere, de a întări și mai mult legăturile între mulțimea alegătoare și între fruntașii eșiți la sorți, căci oastea fără încredere în căpitania ei este o oaste nenorocită. Și orice critică severă a deputaților, orice nemulțămire exprimată împotriva lor, ar sădi în inimile alegătorilor sămânța îndoielii și ar aduce după sine o stare de deprimare.

Și aici e dilema. Pe cine să cruți? Să treci cu vederea slăbiciunile omenesti, fatal legate de oricine, să lași fără cuvânt de regret diferitele scăpări din vedere ale deputaților, scutind astfel și poporul de inevitabile zdruncinări morale, — sau să lași la o parte orice considerație principiară și să-ți faci datoria, ca de pildă organul din Brașov, înregistrând și comentând știrile și faptele din Budapesta, așa cum se prezintă ele în lumina presei maghiare, sau cum se desprind din viața oficială a parlamentului?

Evident, noi suntem pentru partea întâia a întrebării. Dar, cu toate astea, pentru a nu ajunge nici odată în situația de a alege între una și alta, n'ar fi rău ca inițiativa să o ia chiar deputații noștri. Ei sunt cei dintăiu chemați să combată orice zvon împotriva lor, să înlăture orice bănuială. Și asta o pot face atât prin presă, care le stă la dispoziție, cât și mai ales — prin parlament, unde prin fapte ne pot încredința de

energia, de priceperea și de entuziasmul lor pentru cauza ce reprezintă.

Revizuirea regulamentului de casă. Ca o surprindere neașteptată ne vine vestea că în cea mai apropiată ședință a camerei prim-ministrul Wekerle va înainta un proiect cu privire la revizuirea regulamentului de casă. Această revizuire ar avea să asigure deplină liniște majorității împotriva obstrucției croato-naționaliste și se înaintează acum, ca proiectul de lege pentru votul universal să fie dezbătut în condițiile noi ale regulamentului. Așteptăm ca deputații noștri, acum după o odihnă destul de îndelungată, după organizare nouă și strângere a rândurilor să pășească cu cea mai mare energie și violență chiar împotriva acestei apucături păcătoase.

Votul universal. Intr-o revistă săptămânală politică deputatul koșutist dr. *Liptay Sándor* publică din „izvor bine informat“ următoarele despre proiectul de lege al lui *Andrássy* pentru votul universal:

— „Proiectul de lege dă dreptul de vot fiecărui cetățean ungar care a implinit *douăzeci și patru de ani și știe scrie și citește în limba maghiară*. Cei cari și-au câștigat pe orice bază, în sensul legilor din trecut dreptul de vot il au și mai departe. Drept de vot vor avea și acei cetățeni cari *nu știu scrie și citește ungrește, dar plătesc o dare anumită fixată în proiect. Nu au drept de vot cei cari au fost pedepsiți pentru agitație împotriva unei clase. Alegerea nu va fi secretă, ci publică. Alegerile se vor face după sediile notarilor cercuali. Cercurile electorale actuale se vor desființa. Arondarea nouălor cercuri electorale e în curs. Parlamentul are dreptul să nimicească mandatul acelor deputați, despre cari se va dovedi că în mișcarea electorală au agitat împotriva unității statului, sau împotriva națiunii maghiare, sau a proprietății, religiei etc. Deputații vor fi aleși pe 6 ani“.*

Sunt îngrozitoare aceste inovații îndreptate în contra naționalităților și socialiștilor. Așteptăm confirmarea acestor cărpituri.

Politică săsească.

(A) E cunoscut drumul mai nou ce și-a croit viața politică a bunilor noștri vecini Sași. Credincioși proverbialei „circumspecții“ tradiționale,

ei au păstrat totdeauna un echilibru puțin scrupulos cu toate împrejurările politice. Urmând lozinca mercantilă „do ut des“, conducătorii lor politici ajunși în parlament au servit de un vecinic „Kannonenfutter“ tuturor guvernelor, au sacrificat chestiuni de principiu în schimbul unor mici căpățuie, au tăcut și-au votat și-au isprăvit daraveri.

Se înțelege că această târguială îndelungă cu împrejurările, a sfârșit cu încetul ori ce legătură cu trecutul lor politic, a doborât tradiții, a încătușat indemnuri sufletești cari nu se potriveau cu balansa oportunității momentului și au eliminat cu desăvârșire principiul demnității din viața lor politică.

În relațiile cu noi au fost de-o curtenire care nu putea inspira nici-când încrederea ce se cere soților de arme. Iar în taină de sigur că nu și-au dat silința să ne întindă vre-odată mână de ajutor. Doar știm cu toți ținuta lor în viața comunală și comitatenză, știm rolul trist ce-l au în mișcările electorale ale cercurilor cu populație mixtă. Cu încetul înspăimântați de progresele noastre economice au luat atitudini tot mai ostile, iar astăzi prudența îi îndeamnă să se însinueze la guvern și în publicistica lor să deie un caracter principiar necesității unei alianțe maghiaro-săsești împotriva noastră.

Fiind în ajunul proiectului pentru votul universal, îi vedem stăpâniți de-o mișcare febrilă pentru asigurarea sprijinului de sus și aceasta le impune să părăsească ori ce atitudini de rezervă. De sigur pe urma acestui proces sufleteș s-a infiripat și articolul d-lui deputat *Rudolf Schuller*, publicat zilele trecute în „Budap. Hirlap“. În acest articol d-l Schuller mobilizează un arsenal frumuseț de argumente și totatătea sofizme, — asupra căror probabil vom reveni — pentru solicitarea unui sprijin al guvernului împotriva Românilor.

Arată cum Sașii cu „oate instinctele lor de viață“ slujesc lozinca tendințelor actuale de guvernament și demonstrează că întreg trecutul lor e o serie neîntreruptă de jertfe pentru fericirea patriei. „*Serviendo consumimur*“ exclamă cu oare-care duiosie d-l Schuller. Arată cu multă fineță cum guvernul în rezolvirea chestiunii naționalităților ar trebui să ție seamă de împrejurările specifice ale poporului săsesc, să facă o deosebire și să distingă situația excepțională a acestui neam. Dl Schuller găsește că evenimente ale

viitorului pot trezi în poporul român și sârb „aspirații contradictorii“ nu numai intereselor ci direct existenței statului ungar.

Cu aceste și alte argumente deopotrivă de juste caută să convingă cercurile maghiare de necesitatea alianței amintite.

E nostim de tot răspunsul ce primește dl Schuller pe urma frumoasei sale loialități patriotice „*Budapești Hirlap*“ recunoscând abilitatea condeiului dlui Schuller, cere Sașilor în loc de teorii să exercite patriotismul activ, le pretinde să devie *deopotrivă de buni maghiari ca sași*. Li roagă să calce pe urma șvabilor și li povățuiește frumuseț să se maghiarizeze! Va să zică e puțină mulțămire în răsplata ce primește machiavelismul dulceag al d-lui Schuller.

Noi ce să zicem la toate aceste? Mărturisim cu părere de rău că în judecata noastră, de astădată suntem mai aproape de povețele organului maghiar, decât de argumentele d-lui Schuller. N'am fi cătuș de puțin atinși, dacă vecinii noștri ar merge cu loialitatea până la ascultarea sfaturilor din „B. H.“. Și de ce n'ar merge? În sfârșit, dacă urmașii lui Ștefan Ludwig Roth și-au imputinat în așa măsură scrupulele unei demnități naționale, încât au strivit orice indemn al vechilor tradiții sufletești, de ce n'ar implini aceste sfaturi binevoitoare? Când un popor ajunge să fie călăuzit de-un utilitarism îngust care nu mai ține seamă, decât de acapararea unor favoruri materiale, când nu mai e capabil de nici o repulziune în fața ori-cărui atentat săvârșit împotriva ființei lui etnice, atunci acel popor se pare a nu mai avea deosebite trebuințe sufletești de satisfacut. În asemeni împrejurări contopirea lui în alt neam e o necesitate, căci numai primind botzul acestei contopiri, improspătat cu nouă atribuții sufletești și cu indemnuri premenite, — mai poate fi ferit de o completă degenerare.

Din punctul nostru de vedere această contopire ar fi un favor. Masele poporului nostru într-o asemenea situație ar fi puse în apropierea nemilociții a unei ostilități răspicate, care ar trezi o mai îndărătnică rezistență și ar fi ferite de influința dezastruoasă ce-o poate exercita astăzi vecinătatea unui element inzeștrat cu prea puțină demnitate repulzivă. Iată de ce toate aceste târguiești nu ne inspiră temeri, nu ne tulbură și nu ne pot trezi decât doar durerea unor sentimente de compătimire cari cuprind pe oricine în fața priveriiști ce-ți oferă un proces de diso-

FOILETON.

Țara mea.

— Scrisoarea unui Macedonean. —

Eu n'am fost încă prin Ardeal, dar am auzit că pe la voi sunt bogate lanuri verzi, păduri de brazi, ogoare minunate, strălucind de viață, sub soarele bogat, munți înalți, în inima cărora zac avuții...

Frumoasă o fi țara voastră, fraților, dar tot nu e ca țara mea!

Depart, dincolo de Dunăre, dincolo de țara bulgărească, se întinde, sub un cer din ce în ce mai cald, Macedonia mândră, grădina Europei, cum au botezat-o cu drept cuvânt, niște călători.

În colțul acela de rai, strâns între Balcanii sălbateci, la miez-noapte, între marea Arhipe-lagului la răsărit și între Albania și Grecia la apus și miez-zi, în colțul acela fermecat, munții Pindului își șerpuesc brațele, strângând câmpuri verzi, păduri nepătrunse, lacuri minunate și sate albe, pierdute în bogăția de verdeată.

Acolo, ochiul plutește leneș pe coline cu povârnișul lin, pe ape albastre, pe lanuri strălucitoare de viață și arare-ori își va pierde săgețile într-o zare largă, nesfârșită. Acolo, privirile nu obolesc, căci își vor găsi odihnă pe munții ce

sfârșesc cerul, une-ori aproape, alte-ori în fund, sub albastrul tremurător al zării.

Călătorul care va porni să cutreiere munții Cear-Dag și se va adânci tot mai jos, spre inima Pindului, va întâlni priveliști minunate, cum numai în basmele din Halma le-a întâlnit: va vedea cărduri de cerbi ce se adapă în izvoare limpezi, căprioare încremenite pe vr'un vârf de stâncă, va vedea fântâni ce țâșnesc din izvoare nevăzute, pitulate în scorbura vr'unei stânci, părăie limpezi ce se pierd sub bolți de micșunele mari, negre...

De va îndrăzni să se avânte în vr'o pădure de stejari uriași, sau în codri de molifiți, va tresări la orice pas, speriat de piuitul porumbeilor sălbatici, de larva cetelor de mistreți; de se va lăsa în voia asinului îndemănat, acesta îl va purta pe culmi ciudate, alături de negre prăpăstii viitoare, pe margini de povârnișuri repezi și-l va purta tot mai sus, spre vârfurile cari, la orice pas, îți deschid alte zări, mai largi, mai uimitoare, cu alte șiruri de munți, ce scad ca niște trepte uriașe de marmoră albastră, până se împreună cu cerul.

Va vedea în diminețile limpezi, cum se deslușesc pe departe drumuri șerpuitoare și case albe, presărate pe largul câmpiei, va vedea riuri de argint, unde tresar cele dintâiu raze, iar când străveziul văl al nopții se va fi topit și în văile

din împrejurimi, atunci ochiul va deosebi și turmele a căror talangă o auzise ca o melodie depărtată, neînțeleasă și gârlele ce le țineau ison, cu glasurile lor ciudate.

Și astfel, la orice pas, purtat pe spinarea măgărușului sprinten, călătorul uimit în orice clipă, de o altă priveliște nouă, mai frumoasă ca cea de pân' acum, mai frumoasă ca aceea care va veni; își va simți sufletul stăpânit de un dor neînțeles: dorul celor-ace a lăsat în urmă, dorul de alte zări.

Zilele vor trece una câte una, cu dimineți senine, cu amiezi pline de raze, cu amurguri tremurătoare, ce coboară o pace tainică din crestele munților până în fundul văilor adânci; vor trece și nopțile recoroase, petrecute cine știe în ce peșteră, — nopțile atât de albastre și atât de luminoase, în liniștea cărora stau de vorbă potirnicheile; rătăcitorul neastâmpărat se va simți chemat de glasuri tainice și va zări cum licăresc undeva, departe — cine știe unde! — focurile cărbunilor, va vedea orizontul încins în brăul amurgului târziu și pribegind necontent, săptămâni întregi, se va trezi într-o bună dimineată că a ajuns pe culmile vestite ale munților Neretka.

De aci, încă o zi două de mers prin păduri de curmali și de rodii, încă o noapte petrecută pe vârfuri — și munții desvându-i ca prin minune vârful Olimpului mareț și fășia albastră a

luție a unui neam pe care îl puteai socoti vrednic de-o soartă mai bună.

Nu avem deci nici un cuvânt de reprobare față de aceste tendințe de apropiere și ne luăm cu toată liniștea rolul nostru de privitori, rămânând ca fiecare dintre noi să fie stăpânit de oarecare compătimire, în măsura virtuților sale evanghelice.

„Orașul Sibiu — n'are bani“. În ședința reprezentanței orașenești din urmă s'a desbătut cererea comunei bisericesti Sibiu — suburbiul Iosefin pentru un ajutor de 400 coroane — la complectarea salariului învățătoresc — și o altă cerere a comunei bisericesti din „Cetate“ pentru urcarea dotațiunii actuale dela 800 la 1200 cor. tot în acel scop.

Cererile după natura lor fiind diferite, trebuiau desbătute separat, pentru că una e o cerere nouă a unei comune care nu avea pân' aci ajutor dela oraș, una care avea și simțea sporirea subvențiunii.

Magistratul orașenesc a aflat de bine ca să încurce lucrul și să spună că e vorba numai de sporirea subvențiunii și apoi și motivarea că sporind la o confesiune, urmează și la celelalte.

Pertractat lucrul în lumină falsă și tendențioasă cererile s'au respins, pe motivele șubrede și ridicole, aduse de referentul Hochmeister; s'au mai spus și unele neadevăruri că orașul a dat ajutor și la edificiul școalelor, câtă vreme în Sibiu-cetate școală nici nu există, ci școala este adăpostită în Seminar, iar cea din suburbiul Iosefin s'a renovat anii trecuți din cassa patronatului și din contribuțiile credincioșilor.

Argumentele puternice pentru sprijinirea cererilor arătate ale comunelor bisericesti de către membrul Nicolau Ivan, asesor consistorial au rămas mazăre în părete, — nu a votat nimenea afară de contrapropunător pentru acordarea subvențiilor.

Domnul I. de Preda, a fost mai radical — și a cerut o revizuire a proporției după care se dau subvențiile bisericilor, — dar și această propunere n'a intrunit decât două voturi ale membrilor români prezenți la acea ședință ținută altcum în zi de sărbătoare. a 3-a zi de Crăciunul nostru.

Contra hotărîrilor se va înainta recurs.

Adresăm membrilor români invitarea ca în viitor să participe la ședințele reprezentanței mai ales când sunt la ordinea zilei chestii de interes curat românesc, iar pe domnul primar îl rugăm

Archiplagului, vor scadea din cias în cias, închinând ca într'o cutie fermecată, toate privilegiile de pân' acum; numai Olimpul, purtând cu mândrie pe umerii săi voinici, atâtea bazme, îl va supraveghea necontenit în rătăcirea prin dealurile ce mărginesc Thesalia, până pe malul mării.

De aci, alte ceruri, mai calde și mai albastre vor tremura licăriile nopții sau vor revărsa razele lor pe corabia călătorului, pornit să ocolească golful Salonicului, cele trei brațe ale peninsulei Chalcidice, în vârful căreia Sfântul Munte își odihnește sutele-i de mânăstiri și mile de călugări grași și mulțumiți, golful Orfani, până la vărsarea Mestei.

Și iată-l ajuns la cea mai depărtată margine a Macedoniei.

Câmpiile verzi, nemărginite, orașele și satele sunt mai dese; călătorul se întoarce pe alte căi și cutreeră malurile fermecate ale Strumei și Vardarului, se apropie de Salonic, se depărtează iarăș de el, cotind spre Veria; rămâne uimit în fața căderilor de apă ale Vodenei, de grădinile ei atârinate și pornește apoi fermecat încotro îl vor duce ochii, chemați de pretutindeni, ispiți de toate zările

Așa e țara mea... Dar oamenii ei cum sunt? Ei, asta e altceva și am să v'o povestesc într'o altă scrisoare. *Daniel Vodena.*

să țină seamă de sărbătorile noastre la convocarea ședințelor și să mai țină și cumpăna dreptății în mână.

Congres socialist român. Acest congres s'a ținut zilele trecute la Arad, unde vre o 70—80 de oameni, două zile întregi au desbătut necesitatea propagării socializmului la noi. A venit și doctorul *Rakovski*, cunoscutul șef al socialiștilor, expulzat din România și încă doi trei covarăși de principii din București. S'au ținut cuvântări fără număr, cu obișnuita gamă de răzvrătire împotriva clasei burgheze, s'a criticat cu violență guvernul și s'au auzit ieșiri nesocotite împotriva naționaliştilor „cari *bolunzesc* poporul“. Toate aceste discursuri deslinate și incurcate, precum și așa-zisul „congres“, pentru noi nu au nici o importanță. Un curent de idei în sânul poporului nostru nu se poate porni și susține decât de oameni cari își au rostul lor la noi acasă și de oameni inzeștrați cu un fond intelectual mai superior. Iată de ce toate eforturile conducătorilor din Budapesta suferă o derută când e vorba de propagarea principiilor socialiste între noi. D-nii dela „*Népszava*“ ar trebui să înțeleagă acest lucru elementar și în loc de-a aranja „congrese“ cu oratori ca lepesu și ște-arang etc. congrase nu pot să stărnească decât hazul nostru, să caute pe alte căi apropierea. O astfel de apropiere, o frăție de arme se impune în fața evenimentelor din viitor și noi apreciem necesitatea ei. Programul nostru politic nu e în contradicție cu lozincile mișcării socialiste dela noi și astăzi când stăm în fața luptei pentru votul universal, e o trebuință firească să mergem alături și să ne îngrijim reciproc. Această tovarășie de arme nu se poate îndeplini în nici un caz prin congrese ca cel din Arad, ci prin înțelegerea cu conducătorii noștri politici. „Congresul“ din Arad a putut cel puțin să compromită apropierea noastră și credem că a servit totodată și de-un prețios învățământ d-lui *Rakovski*.

Maxim Gorki trimite, din Roma, ziarelor germane un apel către opiniunea publică europeană, desvălind stările din *Finlanda* și denunțând atrocitățile guvernului rusesc. Scrisoarea marului scriitor rus este între altele și o icoană frumoasă a Finlandei moderne, țară puțin cunoscută și atât pentru acest motiv, cât și pentru analogia dintre situația politică de acolo și a noastră, reproducem acele rânduri:

„Vești sinistre ne sosesc din Rusia: guvernul a deschis iarăș o campanie barbară împotriva Finlandei celei mici.

„Această țară, cu cele două milioane și jumătate de locuitori, oameni aspri dar viguroși, săraci în pământ dar bogăți în simțire și la minte, au ajuns în anii din urmă la un uimitor grad de cultură. În Finlanda s'a introdus votul universal și femeile exercită acest drept pe deplin și cu mare succes. Poporul întreg combatе alcoholismul, școala e obligatoare pentru toți; industria comercială înflorește. Finlandezii știu să dovedească pe toate tărîmurile până la evidentă, ce bine imens reprezintă democrația și libertatea spiritului; și dezvoltarea lor culturală deșteaptă admirație la toți oamenii înțeleghători.

„Dar Finlanda, mai mult ca pe terenul politic, a progresat în artă, în această culme a manifestărilor intelectuale. Artiști ca Axel Gallen, care unește puterea elementară a primitivului cu năzuința titanică după desăvârșire și cu dragostea nestăvilă pentru frumos, apoi bărbați ca Gallonen, Jernfeld, Rissaneu și Simberg ar fi făcut onoare oricărei țări prin talentele lor. Acolo trăiește Saorinnen, poate cel mai talentat și mai original arhitect de astăzi, admirabilul muzicant Sibelius, poetul Eyno Leyno și alți meșteri ai tonului și ai cuvântului. Toți aceștia se dezvoltă repede, se ridică la înălțimi, și deși sunt fii unui mic popor din Nordul Europei, i-ați iubi cu toții, de i-ați cunoaște.

„Pentru mine această țară este simbolul țărilor din viitor; căci acolo văd pentru întâia dată realizate idealuri, la cari alte țări de o-camdată abia îndrăznesc să viseze. În cununa de spini a omenirii Finlanda este o piatră ca sângele

de roșie, o piatră care, pentru strălucirea ei, trebuie să le fie scumpă tuturor popoarelor culte. Din păcate însă guvernul rusesc, al cărui scop este să-și întindă cu orice preț stăpânirea asupra tuturor naționalităților aparținătoare Rusiei, voiește să înăbușască cu totul flacăra frumoasă din viața intelectuală a Finlandei. În ochii țarului finlandezii apar drept dușmani, pentru că ei țin cu tărie la Constituția lor proprie, pe care au jurat toți Țarii de până acum. ca și cel de astăzi. Li se par Dușmani, pentru că finlandezii nu vor să știe de vutca rusească, nici de poliția rusească, nu vor să tolereze în țara lor violențe, volnicii și arestarea refugiaților politici. Și pentru că sunt un popor cultural, guvernul cel întemeiat pe funcționari semidocți și pe generali incuți, îi persecută.

„Acum se pregătește o nouă infamie. Oameni pătrunși de idei sociale și rivitori de o cultură nouă către care s'au îndreptat în mod treptat, sunt siliți să se încaere cu soldații guvernului rusesc și să se bată pentru libertatea nenorocitei lor patrii. Mișcarea culturală e amenințată cu poticnirea: din adâncimile instinctului se va ridica iarăș animalul îmbănzit și ajuns la libertate, se va manifesta prin forță și oroare.

„Eu socot că în istoria întregii omeniri n'au fost pagini mai umilitoare ca acele în cari guvernul rusesc a pornit cu război asupra propriului său popor. Și mi-se frânge inima în piept, când văd, că în fața acestor barbarii Europa nu doare și nu voiește să-și ridice glasul său amenințător împotriva persecutorilor. Și ar fi însă necesar, ca Europa, prin cei mai buni și nobili ai săi, să protesteze în contra oricărui act barbar ce se săvârșește în țara acestor oameni cuți, cari iubesc libertatea și o socotesc trebuitoare pentru viața lor, ca și lumina soarelui“.

Astfel vorbește înflăcăratul Gorki despre Finlandezii. Scrisoarea lui e datată din Roma, în Decembrie. Și când ne gândim că tot în Roma se află acum un alt scriitor cu renume universal, un alt apărător al popoarelor prigonite, *Björnson*, ne vine pe buze întrebarea: oare tot din Roma clasică și îmbătrânită să răsară soarele civilizațiunii moderne?

Schimbările în Croația. Noul Messia al guvernului nostru, destinat să potolească tulburările din Croația, baronul *Paul Rauch* a ocupat scaunul de ban și în zilele aceste s'a așezat în Zagreb. În curând se vor face alegerile pentru camera provincială și se va pune în mișcare întreg aparatul oficial, ca să reușească oameni de-ai noului ban. Acești oameni sunt din ceata celor fără nici o importanță în trecutul politic al țării. *Supilo* agilul luptător croat, dă în „*Novi List*“ următorul portret: „Care e programul baronului Rauch, sau peste tot are vre-un program? Da, are: programul de-a fi numit ban al Croației. Cunoșcând judecata nouiui ban și faptele lui de pân'acum, avem convingerea, că dânsul nu e omul care ar lupta pentru o idee, el luptă pentru un favor, pentru un post. Rauch a vrut să fie ban, iată programul lui. Cine cunoaște în Croația vre-un unionist al baronului Rauch?“... Iată conturile unui portret cunoscut și la noi. Păstrând proporțiile, câți Rauchi, cunoaștem noi? ori care dintre cetitori, poate numără...

Două ordine ale ministrului de interne.

Ungaria se socotește a fi un stat de drept, și astfel trebuie să fie cărmuită după legi sancționate și mai puțin după ordine ticluite în cabinetul ministerial.

D-l ministru de interne, se vede a fi călăuzit de altă judecată. Escelența sa, dacă nu-i convin legile puțin se gândește la executarea lor, căci altcum cele mai recente ordine ale d-sale ar fi fost de sigur de prisos.

Dar să le analizăm puțin cuprinsul și să vedem, dacă e sau nu justificată bucuria exube-

rantă ce au arătat chiar și multe din zierele noastre din prilejul acestor ordine.

Intr'una ni-se spune, că funcționarii dela administrație, nu pot fi membri în direcțiunile băncilor fără aprobarea municipiului.

Noi Români, suntem atât de reduși în administrație, cât în întreaga țară avem un singur vice-comite, 2 protopretori și câțiva pretori și fișcali ai comitatelor.

Vom putea număra pe degete numărul funcționarilor în poziții de căpetenie. Toate slujbele grase, bine plătite le au cei de alte neamuri. Așa e întocmită legea electorală, așa sunt arondate cercurile, ca să nu putem avea majoritate nici în Caraș-Severin, nici în Alba-inferioară, nici la Hunedoara — și doar nici la Făgăraș, cel mai românesc comitat din țara întreagă.

Când nu ajung chițibușurile ascunse, — oblăduitorii comitatelor, fișpanii își i-au refugiu la tocmeli — zăpăcesc pe câte un slab de ai noștri, îl momesc cu făgădueli și sub flamura păcii, oamenii noștri, altcum buni oameni dar slabi politicieni, se dau de unelte oarbe în mâinile stăpânului și așa ne trezim că pierdem țărina de sub picioare și se instăpânesc în cercurile românești oameni cari nu au nici înclinici în mână, necă cu poporul, oameni străini de durerile popoului, oameni cari își fac cel mult trebile lor și ale stăpânului, care i-a onorat cu încrederea.

Acei puțini cari sunt în funcțiune, nu se pot susține, decât prin muncă extraordinară, prin cinste și corectitate perfectă, fiind spionați de ceata flămânzilor cari stau la pândă, ca să le ia locul. Dacă deci pe unul ori altul dintre acei puțini, încrederea băncilor i va fi chemat în cutare direcțiune desigur, că numai interesul institutului i-a chemat — și acum, e rindul comitetelor municipale să-i lase și mai departe acolo, sau — clătănând temelia și încrederea institutului, să-i îndepărteze. În multe municipii — opinia publică o face prefectul, după voia guvernului. Desigur, că guvernul are planul său, are în vedere depărtarea anumitelor persoane din direcțiunile institutelor, mai ales, dacă acele sunt românești.

Că vor fi depărtați și cei de alt neam — ne îndoiim — mai ales că vedem prefecti și vice-comiți, ca prezidenți ai institutelor financiare și nici ei nu s'au gândit să renunțe, nici guvernul, nu va reclama îndepărtarea lor. Unii fac chiar politică financiară de naționalitate prin instituturile de bani și cât știm noi guvernului îi convine școala aceasta, căci prin aceasta se țintește chiar la slăbirea și reducerea clientelei institutelor noastre de credit.

Dela această ordinațiune deci nu ne putem aștepta la nici un bine, din contră numai minorii și oamenii cari văd până în vârful nasului se pot bucura de dispozițiile acestei ordinațiuni.

A doua ordinațiune este și mai încornurată — dar se vede ticluită, ca să tragă o ață dulce prin buzele celor naivi, cari văd o îndreptare spre bine în chestia limbei de administrație. Adecă cum? Oare nu ar fi fost din ajuns, ca ministrul să ceară să se execute legea despre egală îndreptărire a naționalităților votată de parlament și sancționată de Majestatea Sa?

Oare nu sunt acolo dispoziții clare, cari de decenii nu se bagă în seamă?

Oare respectează cineva dispoziția legii despre limba protocolară începând din comună până la municipiu și ministerul de interne?

Oare nu au dat prezidenții tribunalelor contra literei și spiritului legii ordinațiuni prin care încunoștițează publicul, că nu dau rezoluții și hotărâri decât numai în limba statului? Oare dragostea către limba română sau germană ori slovacă-sârbă să-l fi îndemnat să poruncească slujbașilor să învețe limba popoului, când se știe, că fiii acestor popoare sunt ținuți la distanță. și nu se pot apropia de o slujbă mai însemnată, ci aceștia caută în cariera de avocați mântuirea existenței lor, așa, că numărul lor s'a sporit în mod aproape îngrijitor și azi-mâne se vor impropria unii pe alții ca să poată trăi.

Oare nu cercetează chiar acum când legea Apponiană abia a eșit de sub teacă revizorii școlari satele noastre și nu cer copiilor nici mai mult, nici mai puțin, decât vorbă la înțeles a limbei statului în comune, unde afară de păreții școlii înzadar ai încercă să o auzi și să ți-o însușești?

Pentruce ar fi bună cunoașterea limbei popoului, când se face tinerimei silă să învețe în măsură tot mai mare limba statului — și unii din subalternii ministrului de culte merg cu pretenții mai departe decât cere însaș legea.

Chiar și din cele câteva cazuri înșirate aci se vede, că toată ordinațiunea e dată numai ca să amăgească lumea credulă și neorientată, că iată ce mare prietin al neamurilor este ministrul de interne, când este știut, că tocmai Maria Sa nu este îndrăgostit de fiii patriei, cari sunt de „*alle buze*“.

Dela ordinațiuni de acestea și altele de soiul lor, noi nu ne așteptăm la nici un bine.

Binele va urma și va trebui să urmeze atunci, când de sus până jos se va respecta legea, când legi vătămătoare pentru noi și dezvoltarea noastră națională și culturală se vor înlocui cu altele mai înțelepte și mai blânde, și când însuș stăpânirea va fi pusă numai în serviciul egalei îndreptăiri a tuturor neamurilor, cari alcătuiesc această țară. Suntem egali la sarcini, să fim egali și la drepturi și în concurență liberă, în condiții egale — să vedem de cari cetățeni va avea statul mai mare folos, de ceice pândesc după slujbe ori de ceice muncesc în arșița soarelui. De săcuii privilegiați și de ciangăii aduși printre români, ori de țărânul băștinăș, muncitor, onest și blând care se mulțamește cu puțin, lucră puținul său și largul altuia, ca să trăiască el în strâmtoare, celalalt în belșug, fără să aibă un cuvânt de murmur, tinând că toată stăpânirea este dela D-zeu rânduită și e bine și creștinesc, să se supună legilor, chiar și când aceste sunt grele, în nădejdea îndreptării, în nădejdea unui viitor mai fericit.

ȘCOALA.

Cronică pedagogică.

Cine își va lua osteneala să răsfodiască puținele noastre publicații pedagogice, va face observația că, și la noi, precumpănesc tractatele de metodică, lecțiile de model, cu un cuvânt: teoria pedagogică, care, la noi în special, urmează cu fidelitate principiile școlii lui Herbart.

Nu e nimic de zis împotriva acestei stări de lucruri și școala Herbartiană, deși astăzi atacată și părăsită, în Germania. În multe puncte este totuși un sistem bine încheșat, care a adus și poate încă să aducă multe foloase, fiindcă principiile ei fundamentale, scopul și mijloacele educației fixate de ea, vor rămâne.

Nu mai puțin adevărat e că, la noi, eră și este încă și astăzi o necesitate a se da învățătorimei anumite norme de orientare pentru practica școlii, care trebuie să meargă până la exemplul pozitiv: lecția de model.

Pe de altă parte însă nu trebuie să se piardă din vedere observația realității noastre școlare și culturale, și aducerea unor norme speciale din această observație sau o adoptare cât mai completă a principiilor împrumutate din pedagogia germană. Și aceasta mi-se pare că s'a cam neglijat la noi, cum am neglijat, de-alminteri, toată școala. Abia acum, când suntem amenințați s'o pierdem, ne dăm seama cât de puțin ne-am îngrijit de ea, dar o societate fără cultură adevărată, cum să știe prețul însemnătatea factorilor culturali?

Spre a arăta ce importanță se dă astăzi în pedagogia germană, observației trebuințelor adevărate, imediate, practice, voi reproduce câteva idei dintr'un articol al excelentei reviste „*Kunstwart*“, chiar cu primejdia de-a provoca la unele suflete slabe o desconsiderare completă a teoriei pedagogice:

Intâi se constată că, pe nici un teren, nu se scrie atâta și, pe nici unul, ceia-ce se scrie nu are, în genere, așa de puțină valoare, ca pe terenul pedagogic. Cauza trebuie căutată într'o scădere fundamentală a școlii, anume: că materia și metoda științei sunt trecute, în mod mecanic, în școala populară, fără ca aceasta să și-l asimileze mai întâi, în mod organic. Se crede că instrucția și educația se pot desface, matematiceste, în anumite procese, a căror producere se poate învăța și deprinde.

Dar învățătorul și elevii nu sunt niște mașine ale căror funcțiuni și energii să se poată calcula și regula perfect. Ei sunt suflete vii, și astfel în raportul dintre dâșii se ivește un moment care ne face să vorbim de spiritul *artistic* al instrucției.

Oricât de mult s'ar putea pregăti o operă de artă prin cunoștințe tehnice și cultură științifică, ceea-ce hotărăște valoarea ei *artistică* este puterea productivă, radierea de mii de feluri a personalității artistului. După rețete, regule și metode, se știe că nu se pot produce opere de artă.

Aceasta e recunoscut de toată lumea cu privire la lucrarea artistică și, fiindcă se tinde ca prin analogie cu producțiunea artistică, să se aprofundeze concepția lucrării pedagogice, se formulează, în mișcarea de reformă pedagogică, următoarele cerințe: Pedagogia este o artă. Invățământul trebuie să fie condus în spirit artistic. Aceasta va să zică: Este foarte necesar și folositor să știm psihologie, să învățăm metode întemeiate pe sisteme psihologice, să ni-se predea rezultatele științei în ramurile ei principale; dar toate acestea nu sunt lucrul cel mai de căpetenie. Căci toate acestea nu pot face din noi învățători cum trebuie și pot să fie. Ca să devenim educători în adevăratul înțeles al cuvântului, trebuie să dezvoltăm, mai presus de toate, forțele și talentele noastre productive în genere și, firește, în special, în vederea influinței educative ce vom să exercităm asupra sufletelor copiilor. Pe când, în știință, lucrarea principală consistă în aflarea de teorii și metode, în experimentare, sistematizare etc. și acestea formează însaș esența științei, în pedagogie aceste lucrări vin abia în rândul al doilea, fiindcă aici esențialul nu este ceea-ce știi, ci ceea-ce poți în urma talentelor tale productive.

Scăderea pedagogiei de azi nu trebuie căutată în faptul că ea și-a însușit acele lucrări științifice ce le practică. ci în acele că le pune cu mult mai presus de dezvoltarea mai importantă, dar și mai anevoioasă a facultăților productive. Și aceasta determină și caracterul *literaturii pedagogice*, în care se exagerează importanța teoriei și se pierde vremea cu discuții sterpe despre probleme abstracte.

Firește, e cu mult mai ușor să vorbești despre cerințele practicei, decât să le îndeplinești, și vanitatea oamenilor slabi se simte cu mult mai satisfăcută, când pot predică altora datorii generale, decât când ar trebui să aprofundeze datorii speciale de fie ce zi. — De aceea vedem, în tractatele pedagogice, repetându-se mereu aceleaș cerințe generale pe care învățătorul le-a auzit deja în seminar cu prisosință: „*Învățătorul trebuie să individualizeze*“, „*învățătorul trebuie să facă lecțiile interesante*“, „*învățătorul trebuie să contribuie la cultivarea tinerimei care a terminat școala*“. — Sau se dau lecții de model. Căci, în genere: cine scrie? Cei abstracti dintre învățători, aceia cărora teoriile le fac mai multă plăcere decât realitatea vie. Printre învățători sunt mulți pe cari talentul și individualitatea pare a-i fi predestinat pentru știință sau pentru vre-o muncă de cancelarie. Aceasta este, dealtminteri, o apariție pe care o vom găsi la ori-ce profesie, care reclamă o chemare specială. Există d. p. medici pe cari însușirile înăscute par a-i fi predestinat pentru o profesie pur științifică sau pentru comerț; există teologi cari mai bine se făceau cercetători de știință sau birocrati sau, unii și actori. De-oarece scăderea fundamentală a pedagogiei de azi este, deci exagerarea teoriei, preocuparea de lucruri abstracte, într'un cuvânt *intellectualismul*, — e limpede, că din această parte cu greu se poate aștepta o îndreptare.

Adevărații bărbați de școală au avut întotdeauna, o aversiune instructivă față de abuzul de cerneală și tipar ce se face în pedagogie. Ei citeau scrierile din specialitatea lor, mai presus de toate însă aveau ochii deschiși, ca să vadă bine lucrurile, viața și copiii. Ei căutau să pătrundă viața și sufletele ca să afle adevăratele trebuințe. Ei căutau să devie, din zi în zi, mai simpli, mai intuitivi, și se instrăinau, din zi în zi, de rețetele și frazele tractatelor teoretice.

Aceste stări în literatura pedagogică trebuie să le cunoască cineva ca să poată aprecia meritele lui *H. Scharrelmann*, cel mai de frunte reprezentant

al mișcărilor de reformă în Germania. Căci dacă instrucția educativă este o artă, atunci, în literatura pedagogică propriu zisă (nu în cea psihologică sau etică-științifică) numai înfățișarea unei părți din viața școlară ca a unei opere de artă are valoare; nu forma abstractă, nu analiza psihologică a unor procese sufletești, ci înfăptuirea concretă, sinteza, fapta.

Și tocmai acestea, viața adevărată, rezolvarea concretă a unor datorii de fie ce zi, le găsim în cărțile lui Scharrelmann. Și el se închină înaintea științei și știe să folosească rezultatele ei, dar el nu vine cu teorii psihologice și metodologice, el e omul practicei. Aici vedem cum lucrează un învățător de adevărat talent, care are totdeauna, și talentul și plăcerea de-a înfățișa și pentru alții viața și experiența sa școlară. El e unul dintre cei dinții cari pun astăzi în practică principiul: Instrucția educativă este o artă. După el, cele mai prețioase puteri sufletești ale învățătorului sunt cele productive, nu memoria pentru nume, cifre și paragrafe de manuale științifice sau pedagogice. Scopul principal al instrucției educative încă e: a desvoltă puterile productive ale copilului; nu: a-i îndopă mintea cu știință.

El nu vrea să introducă în școală lecții speciale de artă, nici nu prea vorbește copiilor despre artă. Dar e însuș artist, chiar și în înțelesul mai restrâns al cuvântului, d. p. în tratarea limbei; limba este, pentru el, temelul instrucției; pe urmă e artist și în desemn.

El e omul *practic*, care-și face calculul cu împrejurările date. Pe când alții se tânguesc: „dacă am avea un plan de învățământ mai bun, dacă am avea leafă mai mare, dacă inspectorii școlari ar fi altfel“ el zice: „In împrejurările date să se vadă ce poate fiecare“. (O admirabilă pildă și pentru învățătorii noștri în împrejurările de azi).

El e un prieten al copiilor, dar fără slăbiciune. El știe că ei sunt în drept față de învățător, față de școală, față de societate și de stat, întru cât de partea lor se manifestă natura sub forma de ființi omenesti ce-și cer dreptul de viață. (Comparați legea apostolului păcii universale, contele Apponyi!)

La sfârșitul articolului se vorbește despre scrierile lui Scharrelmann. Cele mai însemnate sunt: „*Herzhafter Unterricht*“ și „*Weg zur Kraft*“, amândouă un fel de ziar. X.

Discuții.

În chestia școlară s'a încins o polemie acută între ziarele „*Drapelul*“ și „*Tel. român*“. Cel dintâi e de părerea, că în lupta cea mare pentru școală, bisericile românești n'au manifestat energia trebuitoare, n'au făcut tot ce-ar fi fost de lipsă și chiar unele din dispozițiile luate par menite numai spre mulcomirea credincioșilor... „ut aliquid fecisse videatur“... „*Tel. rom.*“ dimpotrivă susține, că s'a făcut foarte mult, dar ce s'a putut face și chiar mai mult decât atât: unele lucruri cari nu se pot spune, fiindcă „nu privesc *publicitatea*“... Înșiră apoi în VII puncte aceste *pretinse* fapte ale apărării naționale bisericesti...
Așteptăm desfășurarea discuției. De sigur „*Drapelului*“ nu-i va fi greu să înșire într'un număr îndoit de puncte tot ce nu s'a făcut, căci — să fim drepti, — apărarea bisericilor noastre a fost din cale afară domoală.

BISERICA.

Nedumeriri canonice.

Cetăm în „*Tribuna*“ că comitetul parohial din *Lipova*, lovind în consistorul din Arad, care „nu dă nici un răspuns“ a interzis preoților săi a purta slujbe la bănci. Nu cunoaștem îndrumările canoanelor cari vor îndreptăți poate aceasta procedură, dar credem că ea este contrară cerințelor vremii în care trăim, când preocupările sunt mai multiple și impun datorii ce nu se mai pot

isprăvi după rânduiala pravilelor. De altfel tipicul canoanelor a fost de mult așezat la hodină, doar în direcțiile multor bănci cunoaștem membri, pe cari porunca sobornicească i-a împodobit cu frumoasa atribuție a cinului monacal: virtutea sărăciei evanghelice... Și... Dar așteptăm lamuriri în acest punct dela blagocestiva „*Revistă Teologică*“ din Sibiul nostru.

ECONOMIE.

Economia și gazetele noastre.

Toate gazetele noastre, de zi ori săptămânale, care se ocupă cu politica — au în programul lor și îngrijirea *chestiilor economice*. La înființare și apoi de câte-ori li-se dau prilejuri ca: deschiderea unui nou abonament, anul nou, schimbări de redacție etc. — nu întrelasă nici o gazetă să nu spună, că va urmări cu deosebit interes și va fi cinstit și zelos sprijinitor chestiunilor economice.

Zilnic apoi, când se scrie asupra situației noastre politice ori culturale, gazetele noastre apelează la organizația, la dărnicia poporului și fraze ca „să ne întărim“, „să creștem în bunăstare“, „să jertfim pentru ale noastre“ etc. găsim aproape pe fiecare pagină a ziarelor noastre.

Și cu toate aceste, în afară de vorbe umflate și de fraze însuflețite, aproape ne este dat să cetim în gazetele noastre sfaturi, îndrumări, comunicări de cunoștințe și indemnuri motivate în chestiile economice, fie și numai în de acele care ating deadreptul interesele poporului nostru.

Vorbăria lată s'a instăpănit și în chestiile economice, unde numai *munca* străduitoare, fie cu brațele, fie intelectuală — poate să folosească și să aducă roade.

Că gazetele noastre *nu dau cuvenita atenție chestiunilor economice*, cu toate că azi acele tot mai cu înzistență își fac loc de frunte în preocupările popoarelor — dovadă sunt și numai numerii de Crăciun, numeri bogăți în alte scrisuri — a gazetelor noastre. Dovada ce ne-o înbie acești numeri de sărbătoare este, fără îndoială foarte dureroasă și în același timp puțin măgulitoare pentru gazetele noastre. Dar lăsăm să vorbească datele:

În afară de cele 4 foi economice, pe care le avem cele mai de seamă gazete ale noastre — 12 la număr — au dat publicului cetitor la Crăciun 224 pagini de lectură. Din aceste *abia 10 pagini* sunt ocupate cu chestii economice și de sociologie. Spunând însă, că din aceste 10 pagini, $4\frac{1}{2}$ revin „*Libertății*“ prin adausul ei economic „*Tovărășia*“ și apoi $3\frac{1}{2}$ pagini revistei „*Țara noastră*“ — rămâne ca celelalte *10 gazete românești au în total numai 2 pagini în care se tratează chestii economice*. Și în aceste 2 pagini, mai mult ocupă doi articoli din România, scriși de dl prof. univ. A. C. Cuza despre „*Chestiunea agrară*“ din România fără nici o legătură directă cu viața *noastră* economică ori socială. Așa, că în afară de acești doi articoli pentru cele 10 gazete ale noastre *abia rămâne în total 1 pagină cu scrisuri economice — față de totalul lecturii de 224 pagini*, ce s'a dat de Crăciun — publicului nostru!

Ca faptul acesta foarte regretabil să poată fi controlat dăm aici date despre numărul de Crăciun a fiecărei gazete din cele 12, cu care ne ocupăm:

Dintre gazetele de zi:

„*Tribuna*“ din Arad, care a avut 44 pagini (30 cu text și 14 cu reclame) are în text articolul „*Două probleme*“ de A. C. Cuza, ce tratează chestiunea jidovească și cea țărănească în România. Articolul d-lui S. Bocu „*Congres socialist român în Arad*“ *abia atinge chestia economică*. La rubrica „*Economie*“ aduce 3 știri: „*Bilanțul băncilor noastre*“ apărut cu săptămâni înainte în „*Anuarul băncilor române pe 1908*“.

Apoi o știre scurtă despre situația financiară și știrea că se va ține în curând un Congres petrolifer. Atât — în 44 pagini!

„*Lupta*“ din Budapesta, cu 30 pagini de text și 4 cu reclame are în text articolul „*Problema agrară în România*“ de A. C. Cuza, despre actualele reforme agrare din România; apoi un articol „*Interese*“... de V. C. Osvadă, în care se tratează legătura din tranșacție și vărirea politice în chestiunile economice ale naționalităților. La rubrica „*Economie*“ mai aduce știri despre: Concursul de premii, deschis de Reuniunea de agricultură din Sibiu pentru viieri; Importul României în 1906; O știre despre reescontul Cassei de păstrare poștale; Scăderea scontului în Anglia și date despre prețurile dela Bursă: efecte și bucate. Toate laolaltă dau 2 pag. din cele 34.

„*Gazeta Transilvaniei*“ din Brașov *n'are nici un singur articol* ba nici măcar o știre economică — dacă părțile alese din discursul d-nului Dissescu la discuția reformelor agrare din România, pe care le publică, n'or fi luate ca economie — de Crăciun, pe cele 12 pagini!

Apoi:

„*Drapelul*“ din Lugoj nu se ocupă nici la Crăciun cu vre-o chestie economică.

Dintre cele 2 gazete, scoase la cele două Mitropolii românești:

„*Telegraful român*“ din Sibiu n'are pe cele 8 pagini, format mare *nici un articol economic*. Intre știrile zilei doar știrea, că târgul din Sibiu se ține la 12 curent și că legile tranșacționii au fost publicate în foaia oficială — să fie economie! Incolo nimic.

„*Unirea*“ din Blaj, scoasă pe 24 pagini *n'are nici un articol economic*. În partea literară are o scrisoare ce vorbește despre meserii, iar la știri ne spune că la Reuniunea meseriașilor s'a ținut o prelegere despre „*Arta creștină*“. Atât!

Dintre *gazetele pentru popor*, care mai ales sunt chemate să deslușească, să informeze, să indemne poporul în treburi economice (și nu numai de agricultură!):

„*Țara noastră*“ din Sibiu dintre cele 30 pagini $3\frac{1}{2}$ sunt ocupate de articoli de economie: Despre coșnițele Dzirzon, Darea de seamă despre isprăvile Reuniunii de agricultură din comitatul Sibiului și 4 știri economice.

„*Libertatea*“ din Orăștie în afară de „*Tovărășia*“, pe care o are alăturată și care cuprinde 4 pagini dintre cele 20 pag. pe câte a apărut — are în primul articol o însuflețită îndrumare în ale economiei — singura gazetă din cele 12 — care a atins și în primul de Crăciun chestii economice.

„*Poporul Român*“ din Budapesta în cele 16 pag. n'are nici un singur articol și nici măcar o știre economică!

„*Foaia Poporului*“ din Sibiu, pe 12 pagini are un început de articol despre „*Grâu*“ (cum se samănă — și asta în luna Ianuarie!) și apoi o singură știre, fără nici un comentariu că se ține expoziție industrială în Sebeșul sășesc!

„*Gazeta de Dumineca*“ din Șimleu, premenită în redactare în numărul de Crăciun, cu 12 pagini, chemat să fie și număr de model în noua premeneală — *n'are nici un singur articol economic*.

La „*rubrica economică*“ publică două știri, pe care alte gazete le aduc la „*Felurimi*“ și apoi alte două știri mărunte despre *tovărășiile* din Anglia (5 rânduri) și despre răspunderea în caz de falsificare a laptelui (alte 5 rânduri). Precum se vede din acest număr, noua redacție, nu doarește să se ocupe indeosebi și cu chestii economice!

„*Revista Bistriței*“ din Bistrița pe cele 8 pag. format mare *n'are nici un articol economic* — de nu vom socoti ca atare continuarea articolului d-lui P. Grapini despre „*O tovărășie contra beuturii de vinars*“ ce se va continua. Intre știri — *ca aproape totdeauna* — are 7 știri mărunte economice, de mult interes. Știrea despre „*Cen-*

trala Tovărășilor* e greșită, dupăce „Tovărășia“ în proximal ei număr apărut după adunare — a adus r port amănunțit.

Despre conținutul foilor în parte mare locale „Țara Oltului“, „Progresul“, „Răvașul“, „Plugarul“ — care nu ne stau la îndemână, nu putem da date. Considerând însă numărul lor restrâns de cetitori, în statistica asta nici așa nu schimbă icoana. Tot așa nu aparțin acestor spicuri nici Revistele literare, școlare și bisericicești.

Cele 4 foi ale noastre economice, după chemarea lor și în numeri de Crăciun aduc material economic. Și anume curat economic:

„Revista Economică“ din Sibiu care are următorul cuprins: Cătră cetitori (schimbarea în redactare și editarea revistei); „Opt la sută“ (despre legea de uzurărie) de G. Todica; Controlul comitetului de supraveghiere de P. Stoica; O ordinațiune ministerială (despre oficianții administrativi în direcțiunile băncilor); Evidența cupoanelor de dividendă; O Reuniune harnică (cea din comitatul Sibiului, raportul ei anual); Revista financiară, Cronică și Insolvențe.

„Tovărășia“, ce se trimite ca adaus la „Libertatea“ din Orăștie are de Crăciun: „Sus inimile“ (un cald indemn pentru organizarea economică prin tovărășii); Asigurarea vitelor (convocare la adunarea generală dela 9 l. c. și tâlmăcirea rostului acestor asigurări); Centrala noastră (tâlmăciri despre Tov. Centrală și lista membrilor mai nou înscriși); Sub steagul tovărășilor (scrisoarea părintelui din Chimiteinic, cum a făcut prima tovărășie în sat); Roata vremii (spicuri); Statutele Tovărășiei Centrale (continuare); Știri; Întrebări și Răspunsuri; Oferte și Poșta redacției.

Celelalte două foi economice „Bunul Economic“ din Deva și „Meseriașul“ din Lugoj, care au pe lângă conținut economic și știri și articoli de pe alte terene — nu ne-au sosit de Crăciun.

Singura foaie curat pentru lucrările de făcut în jurul agriculturii „Economia“ din Caransebeș și în numărul de Crăciun are un bine ales material și anume: Gerar (indrumări în ale agriculturii la începutul unui nou an); Apoi: Cultura nouă a viilor de T. Câmpian; Însemnătatea zăpezii în economie (mai bine în: agricultură); Laptele; Informațiuni și Varietăți.

Dupăce numerii de Crăciun ai gazetelor noastre, după o veche datină, sunt redactați cu cea mai mare grijă și nizuința celor ce scriu este, ca pentru acest praznic să spună poporului, să arete abonaților ce și cum poate să-i slujască mai bine interesele — cercetând felul cum să redactează gazetele noastre, toate la aceeași dată — de sigur că acești numerii de Crăciun ne pot da cea mai sinceră icoană.

Aici noi am dorit să arătăm numai icoana, în care se prezintă gazetele noastre ca apărătoare și sfătuitoare a intereselor economice — ce se țin și care trebuie să fie legate de poporul nostru.

Icoana — cât s'a putut fidelă — o avem! Dar, durere, nu avem mângăierea, nu avem nădejdea organizației noastre economice — dacă gazetele noastre și în anul nou numai așa fel vor ști să îmbrățișeze chestiunile noastre economice!

Mai ales pe noi, prea puținii și prea slabi care ne indeletnicim cu chestii economice — ne doare mult icoana asta. Căci deodată cu lipsa de interes indestulitor a gazetelor noastre pentru treburile economice, ne simțim și noi mai slabi, mai zădarnici muncitori...

Dar ne doare icoana pentru că în ea vedem slăbiciunea poporului lipsită de sfaturile, lipsită de indrumările, cum s'ar impune pressei noastre. Căci în economie prea slabă e mângăierea că „tot harul și tot darul dela Cel de sus vine“...

Căci rezistența unui popor, dragostea pentru așezămintele lui, curajul de luptă — numai pe temelia tare a bunăstării economice — poate trăi și se poate înmulți.

Asta să o înțelegem toți căți vrem să dăm poporului indrumări și hrană sufletească — prin gazete

V. O.

ȘTIRI ECONOMICE.

Asigurarea vitelor. A treia zi de Crăciun s'a ținut la Orăștie în fața unui număr public adunarea de constituire a „Reuniunii pentru cultura și asigurarea vitelor“. Statutele, ce s'au primit au fost tâlmăcite de d-nii Ioan Moța și V. C. Osvadă, începătorii acestui prea folositor așezământ. Dupăce statutele vor fi înregistrate la tribunal Reuniunea își va începe rodnică activitate, și până atunci vom mai avea prilej să vorbim despre această reuniune și vom vorbi cu drag dupăce cu ajutorul aceleia proprietarii noștri de vite vor fi puși la adăpost de orice pagube în vite, atât de simțite azi.

Ca să se vadă cu câtă ușurință, să nu zicem neorientare se scrie la noi despre chestiile economice, cităm din „Gazeta de Dumineca“ din Șimleu următorul pasaj!

„Organizarea noastră economică o fac diferitele reuniuni și tovărășii agricole, cea culturală e lăsată aproape numai în sarcina „Astrei“ și a Societății teatrale. Un mare și neprețuit serviciu pe acest teren aduc multele societăți muzicale. În genere trebuie să recunoaștem, că organizația noastră economică și culturală nu poate fi mulțumitoare. Dar suntem cel puțin indestuliiți cu munca, ce se depune în direcția aceasta. Nu putem fi însă de loc mulțumiți cu organizația noastră politică și cu munca, ori nemunca pe acest teren“.

Apoi unde sunt acele „diferite“ reuniuni și tovărășii agricole? Dacă afirmările acestea nu erau așa ușor scăpate din condeiu, desigur că cu acelaș drept se putea zice și față de munca de azi economică, ceiace se spune despre organizația politică.

Roadele gunoirii măestrite. La pepiniera statului pentru cultura nutrețurilor, A. Cserháti, conducătorul acestei pepiniere a făcut mai multe probe, prin care să se adeverească întru cât ajută roada pământului gunoiul artificial. Din sfârșiturile acestor probe mintim aici următoarele:

În pământ dela Berete s'a sămănat 2 jugăre cu ovăs: unul presărat cu superfosfat. Cel gunoit artificial a dat 13 cruci cu 9 măji 20 kgr. Cel negunoit artificial, dar tot atât de bun, a dat numai 9 cruci (clăi) cu 6 măji 60 kgr. ovăs, socotind prețul ovăsului mai mult și prețul superfosfatului de 16%, întrebuintat, care costă pe kgr. 55 fileri — câștigul curat la cel gunoit a fost cu 18 cor. 84 fileri mai mare, la 1 jugăr.

La grâu, folosirea superfosfatului a dat câștig mai mult cu 31 cor. 84 fileri.

Crumpenile sămănate în pământ gunoit cu superfosfat, chilisaletru și gunoiu de cali — au dat un câștig mai mare pe 1 jugăr cu 84 cor. 24 fil. Agricultorii noștri și-ar face un mare bine dacă s'ar folosi de aceste îngrășăminte. Le pot cumpăra dela tovărășia „Orsz. m. gazdasági Egyesület — Műtrágyát értékesítő Szövetkezete“ în Budapesta, Fűrdő utca 8.

Vinurile ce se trimit în Elveția (Svițera) trebuie cercetate înainte prin instituturile chimice reg. ung. ce se află în Budapesta, Cluj, Pojon și Fiume. Vinurile, ce nu sunt urmate de atestatele vre-uniuia din aceste instituturi chimice — vor fi analizate chimic la oficiul vamal din Elveția, care ușor le pot tăgădui intrarea.

Reducere de 10% dela dare vor avea toți aceia cari vor însinua la primărie până la finea lui Ianuarie — toate datoriile intabulate — după cum vestește la timp și „Revista Bistriței“.

La Reuniunea meseriașilor din Bistrița se urmează cu prelegerile mult folositoare. Mai în urmă, D-l Dr. I. P. Olteanu și-a sfârșit tratatul de istorie, ce l-a fost început în Dumineca de mai înainte. Harnicii meseriași Bunea și Trifan au vorbit cu multă înțelegere despre lipsele și năcazurile meseriașilor — indemnând apoi la solidaritate și iubire de neam. Prelegerilor au urmat câteva declamări.

Serisori cătră țărani.

XV.

Bade Șofroane!

Mi-aduc aminte de când eram copil nevârstnic, adecă cam de vr'o 7 ani...

Treaba mea eră să număr în toate zilele găinile, să caut cuibarele și s'adun ouăle din ele, apoi să dau de mâncare la purcei și la găini și să am grije de Burcuș, prietenul cel mai bun ce l-am avut vrodată 'n lume...

Puțină slujbă, imi vei zice... Puțină zău, dar cu mare răspundere, că cu tata, Dumnezeu să-l odihnească, după cum bine știi, trebuie să fi om ca 'n cătane, regulat, altfel o pățai urit... De piereă vr'o găină sau de vr'un vecin rău și-o doreă s'o vadă 'n crătiță, eu trebuia să-i găcesc gândul cel viclean și să fiu ca căpăul pe urma lui, că de nu, plăteam găina cu spinarea; de guță purcelașii de foame și prindea să-i audă tata, numai ce se 'ncertunță odată la mine și aveam destul, de ni-se fură vr'un cuibar cu ouă, mâncam o papară de-mi plângea sfinții de milă... Apoi, poftim, mă rog, nu eră asta slujbă destul de grea pentru un copil de 7 ani? Că eu trebuia să fiu tot cu grijă, că eram mă rog răspunzător pentru pagubă, și această răspundere, în lipsă de alte mijloace o plăteam cu spinarea. Cu purcelașii și cu Burcuș mă 'mpăcam eu bine, că pe cei dintâi îi hrăneam și-i închideam în cotet, iar pe Burcuș îl lăsam noaptea să hoinărească ca pe-un ficior june și dimineața venea sătul și se gudură pe lângă mine, iar dupăce-l netezeam pe spate intră 'n colibă și s'așterneă pe somn. Dar cu găinile eră mai rău... Ele mă făceau uneori de-mi venea să dau cu sapa după ele și să omor câte cinci dintr'odată, să mă scap de-atăta grije... Și poate că și făceam de nu eră tata cum îl știi... că de-apucau în feldără cotroboleau cu ciocul lor tot ce găseau și făceau o răscoală de gândea c'au dat Tătarii pe-aco'lo, de intrau în grădină răcăiau sămânța legumelor și n'apucă să 'ncolțească, că ele o scoteau cu ciocul și-o mâncău. Și nu-mi eră mie de sămânță, da-mi eră că ele împrăștiu pământul cu picioarele și lăsau urme... Apoi de-apucau să treacă la vecini, eră o chilo-teală pe capul meu de mama focului. Sai gardurile după ele băiete și le-adu acasă, că de nu, îi rău... Mai cu seamă pe cocoș eram dușman, de nu știu cum nu i-am făcut apa până n'apucă să-l ducă mama 'n târg. Cocoș hoinar ca al nostru nu cred să mai fi fost în sat, că eră ca bărbatul care nu trage la casa lui și umblă hoinar pe la alții; da nu-mi eră de hoinăritul lui, că mi-ar fi părut bine să-i facă cineva ciuca, că răbdam o bătae și scăpam de-un năcaz, da-mi eră că blăstămatele de găini tot după el umblau așa că eu trebuia să-mi petrec aproape 'ntreagă ziua sărind gardurile. Mă mai scotea mama de multeori dela năcaz, însă ea încă avea treburi destule și nu putea să-mi ajute... Da 'ntr'o zi i-am zis:

— Mamă, de nu vinzi cocoșul, eu nu mai stau acasă, mă duc și mă fac finanț... că văzusem eu nește finanți prin satul nostru, cu săbii lungi și strâmbe și cu nește șinoare verzi, de-mi păreau mai frumoși ca tisturile.

Ea începă a râde, dar nu zise nimic. Poate că 'n gândul ei de mamă ar fi vrut să mă vadă finanț.

Destul numai că la o săptămână cocoșul cel hoinar nu mai eră în curte.

Pot zice, bade Șofroane, că asta a fost poate cea mai senină zi ce-am avut-o în viață, parecă mi-se luase o peatră de pe inimă.

În locul lui găinile aveau un cocoș mai tinerel și mai cuminte, care nu numai că nu le ducea prin vecini dar le ciocănea pe cele ce-apucau să părăsească ograda.

De-atunci am mai apucat s'o tai și eu pe la răpă unde o târlă de copii făceau un chilălău de gândea că să răstoarne lumea. Și vai bine mă simțeam între ei...

Descult, îmbrăcat într'o cămașă lungă încinsă pe la mijloc c'o funie de curmeiu, călare pe-un cal de salcie, c'o chivără de pipirig impletit în cap și c'o nuia subțire în mână, alergam și-mi băteam calul de stă să jeamă sârmanul sub mine. Și eram așa de mândru și-avem o privire atât de sumeață de-mi ziceau ortacii, privindu-mă pe sub sprânceană, ăstai mai dihai ca Por împărat, din ăsta, de cumva nu l'o deochea cineva, iasă om mare...

O fi, ziceau alții, că doar' tat-s'o a fost filăr la tunari.

Asta eră vara...

Iarna însă eră mai rău... Și eră mai rău, că trebuia s'o petrec lângă cuptor, sfărîmînd la cucuruz, de-mi erau mâinile numai beșici.

Da, dela o vreme și aci-mi găsi norocul...

A dat Dumnezeu, că n'tr'o zi se abătă părintele Nicolae pe la noi, și nu știu ce vorbi ce nu cu tata, că nu trecu o săptămână împlinită și numai ce-l văd că-mi aduce o păreche de opincute, iar mama scoate din ladă o păreche de nădrăguți și-un bobouș și mă mbracă stii colea, ca pe-o cătană. Eu de buimăcit ce eram nu puteam conțeni de-a mă mai uită pe mine. Atâta schimbare dintr'odată, mă făcea să mă pipăi... nu cumva să fie altul în locul meu...

Da n'apucau să mă pipăi bine că numai ce-mi zice tata:

— Mai copile, dragul tati, de-acum s'a gătat cu tine, c'a venit în sat dascăl și eu vreau să fac om din tine, auzitu-mai, să te fac om!... Uite aicea-i o tăbliță, de ea-i legat un creion, ia-o frumos subsuoară și să vii cu mine să te duc la dascălul ca să te nvețe carte...

Și, n'apucă să gate vorba bine, că-și luă boboul pe el, își puse căciula în cap, mă luă de mână și plecarăm...

...Școală, carte, tăbliță, dascăl, să te faci om, ... brr... ce-o mai fi toate astea.

Așa eră atunci!... Primele opincute le-am pus în picioare la vârsta de 8 cătră 9 ani. În toată toamna căpătăm o pereche de opincute iar vara umblam desculț la școală.

Cizme, nu știu să fie avut în sat, după popa, decât Călin primarul, da și el când mergea în târg ducea cizmele în spate până în oraș și numai acolo le ncalță cât trebuia să stea în fața domnilor, iar după aceea se descălță frumos, le ștergea de prav și-și scoate opincile din desagă și se ncalță cu ele.

Ba, să nu mint, poate că stii și d-ta, odată numai iacă-l și pe tata c'o pereche de cizme acasă, da n'apucă să le ncalte de douăori că numai ce ncepură oamenii a da din coate și-ai aruncă niște priviri batjocoritoare, de-l făcură pe bietul tata să le vândă la Danciu potcovaru pe mai nimic numai să scape de răsul satului. Știu bine că și d-ta vei fi răs de cizmele tati, că te știu că-ți plăcea să te ncolțești în glume cu oamenii.

Așa eră atunci!... Dar vezi acum nu mai este așa... Alți oameni, altă lume...

Popa umbia cu mânuși în mâni, primarul cu băț de care poartă domni și cu păpuși moi ca bumbacu, sătenii cu cizme și cu țipici, copiii, de cum stau în picioare, le cumpără pălărie și șerpărel le fac nădrăguți de pichet și-i spilcuiește de gândești că-s niște păpuși.

Acuma umblă cu opinci numai cei ce nu pot face altfel, pe când atunci le purtau bogății cu sāraccii deopotrivă, afară de domni, să nțelege.

Dar atunci și stăteau oamenii mai bine, și erau mai îndestuliți.

Atâtea cheltuieli, câte se fac la sate cu târguierile netrebnice, atâta risipă de bănet pentru lucruri cari, la sate, sunt nefolositoare, atâția bani dați pe spențele de postav, pe năfrâmi de mătasa, pe cizme cu crețuri, pe șerpăre cu ținte, pe lăbării cusute cu ibrișin și mătasa, sunt tot atâta lipsă din hambarul cu bucate, din vitele din grajd și din porcii din cotet, că de unde iai mereu, se găta, bade Șofroane!

Asta o zic numai despre bărbați, că despre femei nici nu mai putem vorbi, că ele is și mai înfonfonate.

Par'că mai aş stă să mă rămănesc, bade Șofroane, că și d-ta te porți cu cizme cu crețuri...

Ce zici, ne rămăsim?...

Delasântioana.

Viața în București.

Crăciunul.

De câte-va zile viața a luat altă infățișare: o fierbere mare domnește peste tot; forfoteala necontenită a tuturor după târguierile îți aduce aminte de Crăciunul ce se apropie, de sărbătoarea asta a liniștii în familie pe care toți se pregătesc s'o primească după cuviință. Și cu destulă podoabă albă a sosit Crăciunul, învîlînd toată firea în mantaua albă a Moș Ajunului și înveselind pe toți cu colindele vechi ce se mai aud încă.

Dar e și o legătură strânsă între Crăciun și zăpadă, ceva sărbătoresc ce te mișcă și îți deșteaptă mai mult impresia unor obiceiuri tradiționale. Ce morocănos ar fi un „Moș Ajun“ negru, fără zăpadă! Par'că glasurile colindătorilor ar spune ceva ce te întristează, nu te-ar umple de bucurie ca acel „Bună dimineața la Moș Ajun“ ce se înalță argințiu peste firea înzăpezită.

Atât numai că unele obiceiuri tradiționale și-au schimbat cu desăvârșire caracterul lor mai curat, transformându-se într'un fel de cerșetorie muzicală. Acest soi nou de colindă se începe de cu seara, de cum se inoptează; coruri bune unori se aud peste tot, însă ce să cântă numai are nici o legătură cu tradiția. Se aud cântece lumesti, marșuri patriotice și bucăți din opere, unele cântate mai bine, altele mai rău. Tradiția e respectată numai într'un „Bună dimineața“ cântat la început și un altul la sfârșit. E o schimbare deplină; nu se mai cunoaște nimic aproape din obiceiul străbun. Ba încă și răsplata acestui soi de colindători dă într'o bună măsură felul în care s'au comercializat vechile tradiții. Micile companii de colindători, alcătuite în mare parte din băieți mari, chiar din oameni în toată firea, cântă numai pe bani. Și asta durează până după miezul nopții când cerșetoria muzicală încetează și companiile se retrag ca să-și împartă deverul.

Și atunci când în inima orașului se stâng ultimele accente ale acestui cântec trist al tradiției modernizate — pela margini abia se deșteaptă adevăratul cântec al tradiției, colindul purtat din casă în casă de copilașii cu traistele atârinate de după gât. Glasurile licăresc ridicându-se ușoare și înfiorându-te cu farmecul vestei aceleia bune pe care mulți n'o mai pot înțelege.

Celelalte tradiții ale Crăciunului și-au mai schimbat caracterul și ele. „Vîfleimul“ cu povestitorii marelui eveniment al omenirii, numai poate fi recunoscut decât puțin de tot, față de vechiul obicei așa cum dănuștea la țară. Într'o bună măsură cântecele tradiționale s'au cam uitat și în locul lor au apărut dialogurile murdare al „jocului de păpuși“.

Numai „Steaua“ rămâne un colind păstrat cu mai multă religiozitate, poate și prin aceea că numai copii pot să umble cu ea. Câte trei patru în jurul unei stele frumos zugrăvite, copilașii străbat orașul în lung și în lat cu naiva întrebare: „Cine primește steaua“ ce se aude pretutindeni.

Aceste obiceiuri tradiționale sunt respectate iară numai pela marginile orașului, prin mahalalele depărtate pe unde nu și-a întins firul cuceritor electricitatea și pe unde nu se cunosc încă toate relele modernizmului. Pe acolo „li s'a arătat steaua Magilor“ și cântecul acesta dă farmec unei sărbători mult așteptate.

Incolo, aproape aceeași viață obicinuită. Aceiași citire a jurnalelor din toată lumea, cu cele din urmă vesti, aceiași întâlnire a celor-ce vor să schimbe o idee să împărtășească și altora câte ceva din celece au aflat. Și numai seara când în sânul familiei mulți își aduc aminte de clipele copilăriei; alții singuratici, rămân mereu în aceeași obicinuită izolare, fără să mai poată pricepe farmecul acelei sărbători. Teatrele sunt deschise și toate gem de lumea dornică de petrecere. La teatrul național nimic nou însă. Abia o reluare a piesei lui Alexandri „Fântâna Blanduziei“; incolo acelaș talmeș-balmeș de piese cu automobil, aceleași tirade decoltate și prea deschiate ce se pot auzi prin anumite localuri de petrecere necurată. Direcția însă servește aceste mizerii într'un decor admirabil — aicea tot talentul — și banii curg gârlă. Iată cum am ajuns la acest mare ideal: publicul educat de teatru!

Că din această educație publicul iese îmbuibat cu apucături rele? Nu-i nimic. Așa cred, cel puțin, cei-ce conduc primul teatru al țării.

În ajunul sărbătorilor un cerc de muzicanți, a dat un festival pentru comemorarea lui Grieg, maestrul norvegian mort vara trecută. Un program întreg alcătuit numai din bucăți de ale maestrului dispărut, au fost frumos executate de o orhestră compusă din amatori și condusă de D. A. Vichi, un talentat violonist.

Pe lângă bucățile cântate de orhestră d-l Dall' Orso a cântat vre-o două lieduri de Grieg, cu o adâncă pricepere a acelor bucăți tainice. Sonata de Grieg a fost executată la pian de buna noastră pianistă D-șoara Cionca întovărășită la vioară de tinărul Cionca, un draguț diletant.

La acest concert, foarte răușit, a azistat și Principesa Maria cu micii prinți.

„Orchestra ministerială“ a mai dat un simfonic, executând o simfonie de Mendelssohn și încă vre-o trei bucăți. Între aceste bucăți eră și concertul pentru pian, de Bach cu acomp. de orhestră. Pianista eră D-șoara Cionca, însă D-sa nu a putut eecută decât o parte din concert, și aceia cu mare părere de rău, din pricină că pianul eră dezacordat.

Un rău-voitor făcuse aceasta înainte de concert, la cercetarea pianului s'a constatat că făptuitorul eră un cunoscător al bucății ce se cântă, deoarece dezacordase tocmai coardele ce trebuiau mai des atăcate. Se spune, că ar fi vorba de o răsbunare ordinară a unui pianist, căruia i se refuzase cu o zi două mai'nainte „Orchestra ministerială“.

Acest incident a făcut mult zgomot în oraș, deoarece talentul D-șoarei Cionca a pus-o de mult de-asupra tuturor celor-ce se mai produc azi și se înțelege că această încercare de a-i face un rău nu a putut decât s'o îndreptătească și mai mult pe tinăra pianistă să se producă cât mai des prin concerte, în ciuda celor fără talent.

N. Pora.

ȘTIRI.

Pentru cetitori. Acest număr se expediază numai abonaților. Rugăm pe toți cari au primit numărul de probă să ni-l retrimită în caz că nu vor să aboneze revista.

Interpelare în chestia măcelului dela Pănade. In o apropiată ședință a camerei d-l *Iuliu Maniu* va adresă ministrului de honvezi o interpelare în chestia cunoscutei sălbatăcii dela Pănade. Va cere ministrului să depună la biroul Camerei dosarele investigației facute de tribunalul militar.

Victimele dela Cernova. Cei mai mulți dintre întemnițații pe urma măcelului din Cernova au fost eliberați din închisoare zilele aceste. Scoși din pușcărie au fost conduși la administratorul parohial Fischer, din Rosenberg, care i-a îndemnat să se adreseze cu o petiție episcopului Párvy pentru iertare. Bieții oameni îngrozii ce să facă? Au făcut petiție și — după zările magiare, — la alegerile din congregație au votat cu toții pentru lista candidaților maghiari. Frumoasă satisfacție creștinească, pentru episcopul această ciudată Canossă. In adevăr zările magiare au tot dreptul să se încante de această alipire. Că a fost stoarsă cu patul puștii și cu baioneta — asta aici la noi puțin impoartă.

„Tribuna“ și Björnson. Corespondentul Tribunii dl *Pompiliu Robescu* a avut zilele aceste o a doua convorbire cu poetul Björnson, care l-a primit cu multă afabilitate și i-a mulțumit pentru datele privitoare la prigonirea noastră, puse la dispoziție de „Tribuna“. A promis că în curând va publica în revista „März“ din München un studiu amănunțit asupra persecuțiilor naționalităților din Ungaria, în care partea de căpetenie va fi consacrată Românilor.

Oameni harnici. In comuna *Tohanul vechiu* comitetul comunal, la stăruința părintelui *Moise Brumboiu*, în ședința ținută Dumineca aceasta, — a ureat lefurile celor patru învățători la minimul cerut de legea lui Apponyi. Au mai ureat salariile învățătoarești: comunele Șdioara (l. Lugoj) Hezeriș o comună mică lângă Lugoj, Oravița-rom., Văradia, Gerliște, Slatina, Comoriște, Berliniște, Mercina, toate în comit. Caraș-Severin, comuna bisericească Călnic (com. Caraș-Severin), comunele Cherechiu din com. Arad, Buzad (tr. Lipovei, Ghilad, Opațița și Gruin.

Pedeapsă meritată. Smintiții husari, cari acum câteva luni au măcelărit pe Români pacinici din comuna Cristian, și-au primit pedeapsa meritată. Salbaticul sergent Wolf, care a condus măcelul, a fost degradat și pe deasupra osândit la 1 an închisoare grea și însăprită. Ceialalți 13 husari au căpătat pedeapsă de închisoare între 6 săptămâni și 4 luni.

Ministrul de război al României la Viena. Zilele aceste, d-l general *Averescu*, ministru de război al României a fost primit în audiență de împăratul Francisc Iosif, care a dat un prânz de gală în onoarea ministrului român.

Puțină mângâiere. Nu avem nici un cuvânt să ne bucurăm deosebit de faptul, că Camera din Budapesta — în ziua de anul nou al calendarului vechiu nu a ținut ședință, — intervenind deputații noștri să se respecte sărbătorile unora dintre naționalități. Mângâierea pe urma acestui favor e atât de slabă, încât noi depunem condeiul fără a exploata cătuș de puțin ironia jalnică a acestui privilegiu...

O nouă volnicie. Artistul Z. Bărsan a fost oprit de poliția din Brașov să deie reprezentatia proiectată a doua zi de Crăciun. Nu știm pe ce motiv.

Dialog din camera ungară. Cunoscutul luptător croat *Francisc Supilo* scrie următoarele în „Novi List“:

Odată s'a iscat o discuție aprinsă între dânsul și *Wekerle*. Președintele consiliului a zis amenințător:

— D-ta ești mort!

— Cum așa Exelență? — a întrebat *Supilo*.

— Așa că nu vei mai ajunge în cameră.

— Trebuie să așteptăm răspunsul alegătorilor Exelență! — a răspuns *Supilo*.

— Fii sigur — a replicat ministru-președinte — ei încă vor fi de părerea mea și vor dori ce eu doresc.

Cum să nu dorească bieții Croați, îndeosebi dacă dorința d-lui *Wekerle* va fi și dorința cătorva sute de geandarmi.

„Portul nostru românesc schimonosit“. O grupă de flăcăi frumoși și curăței au jucat zilele aceste „Călușerul“ prin Sibiu.

A displicut mult, că în loc de bețe purtau niște „paraplee“ mari săsești în mâni, și erau încălțați în loc de opinci ușoare cu niște papuci, cizme și călțuni grei.

Spre îndreptarea compatrioților noștri din „Poplaca“ am scris aceste rinduri.

Paroh nou. In Șeica-mare s'a ales Dumineca trecută harnicul cleric absolut *Pompeiu Morușca* de paroh Felicităm comuna la această prea nimerită alegere și dorim să fie într'un cias bun.

Gazeta Transilvaniei, cel mai vechiu organ de publicitate al Românilor de pretutindeni, pregătește din prilejul jubileului de 70 ani un mare număr festiv. Redacția roagă pe toți cari vor să contribuie cu scrisul lor la acest număr, să trimită manuscrise până la 10 Ian a. c. st. v. Numărul costă pentru ne-abonați 1 cor.

Șezători literare. „Comitetul desp. VII. Hațeg“ a luat hotărârea a ține în fiecare Joi seara „șezători literare“.

Prima „șezătoare literară“ s'a ținut Joi, în 2 Ianuarie st. n. 1908, care a reușit peste așteptările noastre.

Programul a fost următorul:

1. D-l Dr. *Iacob Radu*, vicar, a cetit o parte din lucrarea sa: „Istoria școalelor românești din tractul Hațeg“, fiind ascultat din partea publicului cu cea mai mare atențiune.

2. Corul Tinerimei sub conducerea maeștrului lor *Aurel Medrea* a cântat vre-o trei cântece.

3. S'au cetit unele poezii de ale poetului nostru *Octavian Goga* de cătră d-l Dr. *Victor Bontescu*.

Dl Dr. *G. Suci*, directorul desp. mulțamește publicului, că a luat parte în număr așa de mare și îl roagă să vină și la a doua șezătoare ce se va ține la 13 Ianuarie st. n. 1908. V. P.

Moartea „prințului Lahovari“. Cunoscutul pungaș *Manolescu*, zis „prințul Lahovari“ a murit la Milano. Intreagă presa din Europa îl paren-tează pe acest „rege al pungașilor“. Revistele străine îi dau portretul, îi publică biografia. Dacă ar fi fost un om cinstit, desigur se prăpădea la vr'un birou în sărăcie și nimeni nu l-ar fi în-crestat. Fiind pungaș însă a ajuns nemuritor.

Din Orăștie. Ni-se comunică că președinte al clubului român din acest loc a fost ales d-l protopop *Vasile Domșa*. Așteptăm muncă și hărnicie.

† **Grigore Sima al lui Ioan**, preot în Cărpiniș lângă Abrud, a fost îngropat zilele aceste. Răposatul a fost un zelos naționalist și un bun mănuitor al condeiului. A colaborat timp îndelungat la multe reviste și ziare publicând și povestiri de-un sănătos umor țărănesc.

Ne-am plictisit. Ba nu zău, nu crede d-l *Stoica*, d-l *Dionisie* că e prea prea cu reclama ce-i trage „Gazetei de Dumineca?“ Noi nu vrem să tulburăm liniștea registrelor acestei gazete, despre care ea însăși spune că „a făcut senzație“, dar spunem că e redactată slăbuț. Dacă va urma și mai departe cu această reclamă ca pentru o apă de dinți, — de sigur că nu va fi tratată cu mănui.

Extras din budgetul orașului Sibiu pe 1908.

A. Subvențiuni pentru școale.

1. Gimn. luth. și școalele ev. pop.	K 20454—
2. Școala reală evangelică	3360—
3. Școala industrială	3500—
4. Școala de fete evangelică	1000—
5. Școala romano-catolică	4000—
6. Școala greco-catolică	400—
7. Școala gr.-or. Sibiu-cetate și Suburbiul-de-jos	800—
	Suma . K 33594.—

B. Subvențiuni pentru biserici.

1. Biserica evangelică lutherană	K 3580—
2. Biserica rom.-catolică	397—
3. „ reformată	359 70
4. „ gr.-catolică	240—
5. „ gr.-ortodoxă	240—
	Suma . K 4816 70

NB. Toate zările române sunt rugate să publice acest extras pe care îl publicăm fără nici un comentariu. Un membru în reprezentanța orașului Sibiu.

Viața în parlament. După vacanțele de Crăciun, Sâmbăta trecută s'a deschis din nou camera din Budapesta In această ședință a ridicat cuvântul și deputatul *Dr. I. Suci*, apărând în cuvinte frumoase drepturile pre-ei, față de atitudinea războinică a viceprezidentului *Rakovszky*. Deputații naționaliști s'au prezentat în număr mare și au discutat în club un proiect de reorganizare al partidului național prezentat de d-l *I. Suci*. In curând credem a reveni asupra acestui proiect.

Zilele aceste a apărut nr. 23—24 din revista „Luceafărul“ cu un bogat și variat material literar. Relevăm frumoasele ilustrații de Crăciun după frescurile lui Giotto.

Amnestia dezertorilor din armată. Zilele trecute a fost publicat în monitorul oficial ordinul ministrului de război adresat autorităților în chestiunea amnestiării dezertorilor militari. Ordinul ministerial arată că toți cetățenii ungari, în contra cărora s'a pornit cercetare până la terminul de 2 Dec. 1907, pentru neimplinirea serviciului militar sau pentru dezertare, — sunt agrățiați. Dezertorii sunt datorii a se prezenta la oficiile administrative, iar cei din străinătate la consulatul austro-ungar. Agrățiarea se interpretează astfel, că toți sunt scutiți de pedepsele prevăzute în lege și sunt datorii să împlinească de-aici înainte serviciul militar, potrivit etății lor. Astfel numai cei trecuți de 33 de ani, vor fi trecuți la gloate și scutiți cu desăvârșire de orice serviciu.

Nouă revistă literară. Zilele aceste va apare în Budapesta revista „Familia română“, sub îngrijirea d-lui *Lucian Bolcaș*, redactor la „Lupta“. Asupra reușitei acestei reviste avem oare-cari nedumeriri, când ne dăm seama de greutatea cu cari luptă alte reviste literare după ani îndelungați de apariție. Să vedem.

Proprietar editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.